

سرشناسه: نصیری، علی - ۱۳۴۴
 عنوان و پدیدآور: استاد معرفت احیاگر علوم قرآنی / نویسنده: علی نصیری
 مشخصات نشر: قم: وحی و خرد، ۱۳۹۰
 مشخصات ظاهری: ص ۱۶۰
 شابک: ۷ - ۱ - ۹۱۸۹۵ - ۶۰۰ - ۹۷۸ - ISBN
 وضعیت فهرست نویسی: فیفا
 یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۵۴ - ۱۵۹
 موضوع: معرفت، محمد هادی، ۱۳۰۹ - ۱۳۸۵
 رده بندی کنگره: ن ۶۲ م / ۵۵/۳ BP
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۹۸

استاد معرفت احیاگر علوم قرآنی

نویسنده: حجت الاسلام دکتر علی نصیری

ناشر: وحی و خرد

طرح جلد و صفحه آرایی: داود امیری

نوبت چاپ: اول / تابستان ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

چاپخانه: مرکز چاپ و انتشارات اسراء

قیمت: ۲۴۰۰ تومان

شابک: ۷ - ۱ - ۹۱۸۹۵ - ۶۰۰ - ۹۷۸

کلیه حقوق محفوظ است

مراکز بخش:

- قم: شهرک زین الدین، خیابان ذوالفقار، ذوالفقار ۱، پلاک ۲۸، تلفکس: ۰۲۷۰۵۵۸۸، تلفن همراه: ۰۹۱۲۵۵۱۵۸۲۱
 تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام، فروشگاه اینترنتی کتاب صادق علیه السلام، تلفکس: ۰۸۳۷۰۱۲۲، تلفن همراه: ۰۹۱۳۴۸۹۳۵۸۵
 مشهد: چهارراه شهید خیابان آیت الله بهجت مجتمع گنجینه کتاب انتشارات کتاب شفا، تلفن: ۰۳۲۲۰۱۳۳، تلفن همراه: ۰۹۱۵۵۲۰۶۹۶۴
 شیراز: خیابان احمدی، روبروی بیمارستان دکتر نجابت، انتشارات شاه چراغ، تلفن: ۰۲۲۳۳۳۳۳۳، تلفن همراه: ۰۹۱۷۱۱۴۰۶۷۱
 رشته خیابان امام خمینی روبروی بانک تجارت، فروشگاه کتاب مشکات اندیشه، تلفن: ۰۳۳۳۷۰۰۰، تلفن همراه: ۰۹۱۱۸۳۸۵۳۷۵
 نشانی الکترونیک: info.maref@gmail.com
 پایگاه اینترنت: www.maref.ir

علاقه مندان برای تهیه این کتاب می توانند بهای آن را به حساب «موسسه معارف وحی و خرد» به شماره جام ۳۱۹۲۷۷۵۸۱۵ بانک ملت واریز و فیش آن را به آدرس موسسه ارسال نمایند.

استاد معرفت احیاگر علوم قرآنی

www.ketab.ir

علی نصیری

(عضو هیات علمی دانشگاه علم و صنعت ایران)

فهرست مطالب

- مقدمه ۸
- آشنایی نگارنده با استاد معرفت ۱۱

فصل اول: استاد معرفت سنگربان آزاد اندیش دین

■ ۱۹ - ۳۴ ■

- ضرورت سنگربانی از مبانی دینی ۲۱
- استاد معرفت و سنگربانی از مبانی دینی ۲۳
- استاد معرفت و آزاد اندیشی ۲۶
- مبانی آزاد اندیشی استاد معرفت ۲۹
- استاد معرفت و نو اندیشی در حوزه دین شناخت ۳۱
۱. نواندیشی‌های استاد معرفت در عرصه احکام فقهی ۳۲
۲. نواندیشی‌های استاد معرفت در عرصه قرآن پژوهی ۳۴

فصل دوم: استاد معرفت و دفاع از حریم ولایت

■ ۳۹ - ۷۰ ■

۱. جایگاه اهل بیت (علیهم‌السلام) در اندیشه و منش استاد معرفت ۴۳
۲. دفاع از مبانی ولایت و فضایل حضرت امیر (علیه‌السلام) ۴۷
- ۱-۲. سوره انسان و فضایل امام (علیه‌السلام) ۴۷
- ۲-۲. نقد روایت تشکیک در دانش حضرت امیر (علیه‌السلام) ۴۹
- ۲-۳. نزول آیه یأس کفار در غدیر خم ۵۰

- ۴-۲. حضرت امیر علیه السلام در صدر مفسران صحابه ۵۰
۳. اهل بیت راسخان در علم و مفسران اصلی قرآن ۵۱
- ۱-۳. مبانی اهل بیت در ردّ شبهات پیرامون وحی ۵۲
- ۲-۳. مبانی اهل بیت و ردّ شبهه مسحور شدن پیامبر صلی الله علیه و آله ۵۴
- ۳-۳. دفاع از ایمان ابوطالب ۵۴
- ۴-۳. تأویل عرش در روایات اهل بیت علیهم السلام ۵۶
۴. اهل بیت علیهم السلام آگاهان به باطن آیات ۵۷
۵. حدیث ثقلین و جایگاه اهل بیت علیهم السلام ۶۳
۶. اثبات تشیع شماری از مفسران صحابه و تابعان ۶۴
۷. تبیین نقش حضرت امیر علیه السلام در تاریخ قرآن ۶۵
- ۷-۱. ضبط و ثبت معارف و آموزه‌های تفسیری و تاویلی پیامبر در زمینه قرآن ۶۶
- ۲-۷. نخستین اقدام برای تدوین مصحف مفسر ۶۸
- ۳-۷. نقش امام علی علیه السلام در سامان‌دهی به قرائات قرآن ۶۸
- ۴-۷. نقش امام علی علیه السلام در نقط و شکل قرآن ۶۹
- دیدگاه استاد معرفت نسبت به صحابه و پاسخ به یک شبهه ۷۰

فصل سوم: نقد و بررسی کتاب «التمهید فی علوم القرآن»

■ ۷۹ - ۱۱۷ ■

- انگیزه تألیف کتاب التمهید ۸۳
- نگاهی به مقدمه کتاب «التمهید» ۸۵

- نگاهی به مباحث جلد نخست التمهید ۸۸
۱. مبحث وحی ۸۸
۲. نزول قرآن ۹۳
۳. شناخت مکی و مدنی ۹۵
۴. اسباب نزول ۹۶
۵. جمع قرآن ۹۷
- نگاهی گذرا به مباحث جلد دوم کتاب التمهید ۹۹
- مهم‌ترین دیدگاه‌های استاد معرفت در زمینه قرائات قرآن ۱۰۰
- اهم دیدگاه‌های استاد معرفت در زمینه ناسخ و منسوخ ۱۰۲
- نگاهی به مباحث جلد سوم کتاب التمهید ۱۰۴
- اهم دیدگاه‌های استاد معرفت در زمینه محکم و متشابه ۱۰۵
- مروری به مباحث جلد چهارم کتاب التمهید ۱۰۸
- نگاهی به مباحث جلد پنجم و ششم کتاب التمهید ۱۱۰
- ویژگی‌های کتاب التمهید ۱۱۴
۱. تدارک فقدان موسوعه قرآنی شیعه ۱۱۴
۲. تبیین جایگاه و نقش شیعه در عرصه علوم قرآنی ۱۱۴
۳. گستره و عمق قابل توجه مباحث علوم قرآنی ۱۱۵
۴. اهتمام به آراء مختلف صاحب‌نظران ۱۱۵
۵. حاکمیت صبغه نقد و نوآوری در مباحث کتاب ۱۱۶
۶. اهتمام به مباحث میدانی در کنار مباحث مبنایی و نظری ۱۱۶

۷. قلم استوار و محکم ۱۱۶

۸. تلاش علمی مضاعف برای اتقان مباحث ۱۱۷

فصل چهارم: نقد و بررسی کتاب «صيانة القرآن من التحريف»

■ ۱۱۹ - ۱۴۴ ■

مفهوم شناسی و اقسام تحریف ۱۲۳

انگیزه تألیف کتاب صيانة القرآن ۱۲۵

چاپ‌ها و ترجمه‌های کتاب ۱۲۵

ویژگی‌های کتاب صيانة القرآن من التحريف ۱۲۶

۱. انتساب تحریف به روایات اهل سنت ۱۲۷

۲. انعکاس دیدگاه گروهی از عالمان اهل سنت ۱۲۹

۳. ارائه دیدگاه عالمان شیعه ۱۳۰

۴. اهتمام به دیدگاه خاورشناسان و نقد نظرگاه آنان ۱۳۱

۵. بازسازی مفهوم تحریف در کتب عهدین ۱۳۳

۶. بازشناساندن مبانی تفکر اخباریان ۱۳۶

۷. تشکیک در منابع مورد استناد محدث نوری ۱۴۰

۸. نقد و بررسی روایات مورد استناد محدث نوری ۱۴۱

ملاحظات بر کتاب «صيانة القرآن من التحريف» ۱۴۴

کتابنامه ۱۵۴

از این قلم ۱۵۹

آثار در دست انتشار ۱۶۰

مقدمه

چند سالی است که از غروب خورشید قرآن پژوه و مفسری فرزانه، فقیهی ژرف اندیش، محققى پر تلاش، خستگى ناپذیر و زمان شناس، استادی دلسوز و شاگرد پرور، عالمی ربانی و متخلق به اخلاق قرآنی، اندیشه‌وری متواضع و مردمی، مجاهدی مدافع آرمان‌های انقلاب اسلامی و پدر شهید، آیت الله شیخ محمد هادی معرفت رحمته الله علیه می‌گذرد.

استاد فرزانه‌ای که با فقدانش در عرصه تحقیقات و پژوهش‌های قرآنی خلأی ایجاد شد که به اذعان اندیش‌وران معاصر، به سادگی و به این زودی پر نخواهد شد.

مرحوم آیت الله معرفت در میان خاندانی علمی چشم به جهان گشود و در دامن تباری اهل علم و فضیلت پرورش یافت و توفیق بهره‌مندی از سه حوزه بزرگ، مهم و تأثیرگذار شیعه یعنی حوزه‌های علمیه کربلا، نجف و قم را یافت و از دانش اساتید و فرزندگان ناموری هم چون امام خمینی و آیت الله خویی بهره یافت.

ایشان بر اساس حس مسئولیت شناسی و سنگربانی از مرزهای عقیدتی دین که بر اساس آموزه‌های اهل بیت (علیهم‌السلام) بر عهده عالمان گذشته شده است، با تشکیل لجنه‌ای، پاسخگویی به پرسش‌های محافل علمی روز را در دستور کار خود قرار داد.

هم چنین بر اساس همین احساس مسئولیت به برطرف کردن ضعف تحقیقات و آثار متأخر شیعه در عرصه علوم قرآنی اهتمام ورزید. او بیش از نیم قرن از عمر با برکت خود را در کنار اهتمام به تحقیقات فقهی، وقف تحقیق و پژوهش در عرصه قرآن نمود.

بر هر قرآن پژوهی هویداست که تدوین کتاب‌های گرانسنگ و ماندگاری هم چون «التمهید فی علوم القرآن»، «شبهات و ردود»، «التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشيب» و «التفسیر الاثری الجامع» نشانگر تفضل و اهتمام ایشان به نیازها و ضرورت‌های عصر بوده است.

این آثار ارزشمند در کنار ارایه اندیشه‌های قویم در عرصه قرآن پژوهی و دفاع از حریم و حرمت قرآن، نه تنها جایگاه تشیع را در حوزه مطالعات و تحقیقات قرآن به جهانیان بازشناساند، بلکه بسیاری از تهمت‌های ناروا به حریم شیعه را از اساس باطل ساخت، نظیر تهمت باورمندی شیعه به تحریف

قرآن که استاد معرفت با تدوین کتاب «صيانة القرآن من التحريف» به دفع این شبهه پرداخت.

بدون تردید آثار استاد معرفت به سبب غنای علمی، تتبع طاقت فرسا، اتقان و استواری قلم جزو آثار ماندگار خواهد بود، آثاری که قرن‌ها در محافل علمی داخلی و خارجی نورافشانی خواهد کرد. اما حاصل پر برکت این استاد فقیه فرزانه تنها به این امر محدود نمی‌گردد.

باید اذعان کرد که آیت الله معرفت با تلاش مستمر و خالصانه علمی خود، پس از علامه طباطبایی، روحی تازه به مطالعات قرآنی در سراسر کشور دمید. بدون تردید ایشان را باید پرچمدار رویکرد نوین به علوم قرآن در کشور دانست.

افزون بر این، استاد به سبب برخورداری وافر از روحیه مهر ورزی و شفقت پدرانه، در تربیت شاگردان توفیق فراوانی داشته است به گونه‌ای که شاگردان و دست پروردگان ایشان به مثابه شجره طیب پر برگ و بار در گوشه و کنار کشور اسلامی، سالیان متمادی به نشر و تعمیق معارف و فرهنگ قرآن خواهند کوشید.

فقیه و مفسر فرزانه که به اذعان خویش به یمن قرآن با ابتهاج و نشاط روحی کامل ساعتی از تحقیق، تدریس و تبلیغ دین نیاسود، در حالی به دیدار حق شتافت که طی چند سال پایانی عمر، تدوین یک دوره تفسیر روایی را با عنوان «التفسير الاثري الجامع» که با کمک شماری از شاگردان دنبال می‌شد، وجهه همت خود ساخته بود و با عشق و شیدایی وصف ناپذیر، تکمیل آن را انتظار می‌برد.

باری، همت والا، تلاش خستگی ناپذیر، روح دفاع از ارزش‌های دینی و فرهنگ اهل بیت (علیهم‌السلام)، کنکاش بی‌وقفه برای رسیدن به حقایق علمی، ابتکار و نوآوری، شجاعت و شهامت در ابراز آرای بدیع، اخلاق حسنه قرآنی، روی گشاده و چهره‌ای بشاش، وقار و متانت، رأفت و مهربانی، تواضع و فروتنی، خدمت بی‌شائبه و برآورده ساختن مشتاقانه نیازهای علمی مراجعه‌کنندگان از استاد معرفت‌خورشیدی ساخت که همواره در اذهان و قلب‌ها خواهد درخشید و در دفتر تاریخ در کنار همه عالمان، فقیهان و مفسران ربانی جاودانه خواهد بود.

مرحوم استاد معرفت (رحمه‌الله) در طول بیش از پنجاه سال تلاش مستمر و خستگی ناپذیر علمی الگویی موفق از یک محقق در حوزه تحقیق و پژوهش‌های دینی از خود به تصویر کشید که می‌تواند برای بسیاری از ما درس آموز باشد.^۱

آشنایی نگارنده با استاد معرفت

نخستین آشنایی نگارنده با مرحوم استاد معرفت به خبر کوتاهی باز می‌گردد که در دهه شصت در روزنامه جمهوری اسلامی منتشر شده و در آن آمده بود که ایشان حرمت مطلق موسیقی را مردود می‌داند. انعکاس این خبر در روزگاری که نگارنده در حوزه علمیه مشهد اشتغال به تحصیل داشت و فضای آن روز حوزه مباحثی از این دست را بر نمی‌تافت، جالب می‌نمود.

۱. بخشی از مقدمه نگارنده بر کتاب معرفت قرآنی، ج ۱، ص ۲۲.

این آشنایی زمانی شکل واقعی به خود گرفت که ایشان هر هفته بنا به دعوت دانشگاه علوم اسلامی رضوی از قم به مشهد عزیمت می کرد و مباحث علوم قرآنی را برای جمع کثیری از فاضلان حوزه تدریس می نمود. آن چه که بر عمق و دامنه این آشنایی افزود، زمینه ای بود که مدیریت گروه علوم قرآنی دانشگاه رضوی برای نگارنده فراهم ساخت تا از این رهگذر با ایشان و سایر اساتید حشر و نشر بهتر و بیشتری داشته باشد.

به حقیقت جاذبه منش علمی و اخلاقی استاد معرفت از همان آغازین روزها نگارنده را تحت تاثیر خود قرار داد و نوعی دلبستگی، علاقه و عشق نسبت به منش ایشان در خود احساس کرد. این امر سبب می شد که عموماً تا پاسی از شب همراهی با استاد را غنیمت شمارد و ساعت ها در زمینه مسائل مختلف با وی به گفتگو پردازد.

ایشان برای نخستین بار با پیشنهاد تدوین مقالات علمی و دعوت از فاضلان درس، برای ارایه و دفاع از محتوای مقالات که به صورت مکرر در درس های مختلف ایشان دنبال شد، روح تحقیق و پژوهش را در ما زنده کرد.

باری، نگارنده سالیانی در حوزه درس خوانده بود و به لطف الهی کم و بیش با نگاشتن حتی پیش از آغازیدن به تحصیل در حوزه آشنایی داشت، اما تا آن روز که قریب به ده سال از حضور در حوزه می گذشت کسی از ما نخواست که در زمینه ای از مسائل علمی و دینی مطلبی بنگاریم.

استاد معرفت تنها از ما نمی خواست که نگاشته ای هر چند کوتاه فراهم آوریم، بلکه نگاشته های ما را با کمال لطف و امعان نظر مطالعه می کرد و

برخی از نکات را متذکر می شد و از ما می خواست تا آن را در جمع ارایه کنیم و از همه مهم تر آن که پیوسته بر لزوم تحقیق و پژوهش تاکید می کرد و تجارب خود در این زمینه را در اختیار ما می گذاشت.

ما اساتید مختلف را قبل و پس از ایشان تجربه کردیم، اما عموماً تنها دارای حیثیت تدریس بودند نه تحقیق، به عبارت روشن تر مدرّسان خوب و ورزیده ای بودند، اما اهل تحقیق و پژوهش نبوده و توشه ای در این زمینه نداشتند و برخی نیز که در کنار تدریس، اهل تحقیق و تدوین کتاب بودند، برای خود مسئولیتی برای ایجاد یا تقویت روح تحقیق در میان شاگردان قائل نبوده و از این جهت زمانی را برای این دست از کارها صرف نمی کردند و حاضر نبودند مجالی به شاگردان خود بدهند.

از یاد نمی برم که از مشهد همراه یکی از دوستان فاضل با چه عشق و شوری خدمت یکی از اساتید بزرگ و برجسته حوزه که همینک از معارف است، رسیدیم. این استاد مکرم به محض گشوده شدن درب و دیدن ما که سابقه مودت و آشنایی کامل در بین بود، با لحنی تلخ و گزنده فرمود: فقط چند دقیقه می توانم خدمت شما باشم!

نیز از یاد نمی برم که به مناسبتی از مشهد روانه تهران شدم تا در منزل یکی از محققان مبرز و پرکار حضور یافته و در باره مسائلی از ایشان نظرخواهی کنم. همت و پشتکار آن عالم فرزانه مایه تحسین بود. وی در حین گفتگو به فیش های تحقیقاتی خود که در سویی از اتاق پذیرایی روی میز چیده شده بود، اشاره کرد که دستمایه کار جدید او بود.

اما ناگهان به گونه ای از جا برخاست و میان من و آن فیش ها که اصلاً قابل رؤیت نبودند، چنان حائل شد که گویا در پشت سر او اینک یکی از محارمش قرار گرفته و من نیز لابد به قصد سوء، چشم به او دوخته ام! پیدا بود که جناب ایشان چنان برای آن فیش ها حرمت قائل بود که کوچکترین نگاه به آنها را که در نیت من نیز نبود، برابر با سرقت آنها می دانست! به راستی آیا این دست از رویه ها و رفتار ها به رشد علم و معنویت در حوزه و دانشگاه می افزاید؟!

حال این دست از روحیه ها و رفتارها که متأسفانه گاه در میان برخی از اساتید مشاهده می شود، را مقایسه کنید با روحیه استادی که به رغم اشتغالات علمی مختلف، با تمام اشتیاق شما را به حضور می طلبد تا دغدغه های علمی و ذهنی شما را بشنود و همه توشه و توان خود را بکار می گیرد تا گره از مسأله علمی یا اخلاقی شما بگشاید و تجارب خود را بی هیچ دریغی در اختیار شما می گذارد. باری، مرحوم استاد معرفت چنین بود.

همراهی نگارنده با استاد معرفت پس از دوران تلمذ در مشهد، در قم نیز به صورت های مختلف از جمله با حضور در درس خارج فقه و ترجمه و تدوین برخی از آثار در باره کتب و اندیشه های قرآنی ایشان هم چنان استمرار یافت که مناسب می بینم فهرست آنها را بازگو نمایم:

۱. ترجمه کتاب «صیانة القرآن من التحریف»؛ این کتاب با عنوان «تحریف ناپذیری قرآن» با همکاری مشترک موسسه التمهید و سمت در سال ۱۳۷۹ انتشار یافت و از جمله متون درسی مقطع کارشنایی ارشد معرفی شد. این ناچیز همان گونه که در مقدمه ترجمه آوردم، افزون بر تلمذ مباحث کتاب، تمام ترجمه را بر استاد عرضه کردم.

این کتاب از چند جهت ارزشمند است، زیرا از سویی نخستین کتابی بود که هر چند در قالب ترجمه به نام این ناچیز منتشر شد و از سویی دیگر استاد معرفت در تقریظی که بر ترجمه نگاشتند، نگارنده را مورد مهر و ملاطفت قرار دادند.

۲. ترجمه جلد پنجم کتاب «التمهید فی علوم القرآن»؛ این ترجمه بنا به پیشنهاد فرزند استاد و پس از ارتحال ایشان در سال ۱۳۸۹ انجام گرفت و امید است در ردیف ترجمه سایر مجلدات التمهید انتشار یابد. گفتنی است که جلد پنجم التمهید در عین حجیم بودن، به خاطر پرداختن به اعجاز بیانی قرآن و انعکاس آراء و دیدگاه های صاحب نظران در زمینه علوم بلاغی از صعوبت و دشواری خاصی برخوردار است که ترجمه آن به لطف الهی انجام گرفت.

۳. «معرفت قرآنی»؛ پس از ارتحال استاد با توجه به مدیریت وقت گروه قرآن پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و همکاری و حمایت مستمر استاد معرفت از گروه، پیشنهاد برگزاری همایش بزرگداشت ایشان را مطرح ساختم که مورد استقبال پژوهشگاه قرار گرفت و مقرر شد آثار علمی در سه حوزه معرفی شخصیت علمی و معنوی استاد، مقالات و گفتار های منتشر نشده ایشان و مقالاتی در باره آثار و اندیشه های وی فراهم گردد.

خوشبختانه با لطف و عنایت الهی و همراهی و همدلی قرآن پژوهان کشور در کمتر از یک سال مجموعه پنج جلدی «معرفت قرآنی» با طراحی علمی و مدیریت نگارنده فراهم آمد که از نظر ساختار و محتوا جزو بهترین آثار در معرفی یک شخصیت علمی است که در فاصله کوتاهی پس از ارتحال وی در کشور فراهم آمده است.

۴. مقاله «استاد معرفت و اخلاق پژوهش»: در سال ۱۳۸۳ به همت انجمن قرآن پژوهان حوزه علمیه قم و همکاری مراکز و سازمان های مختلف، نکوداشت استاد معرفت در دانشکده علوم قرآنی قم برگزار شد و این ناچیز این مقاله را برای عرضه در این همایش فراهم ساختم. گفتنی است که به خاطر حساسیت مقاله، پیش از عرضه سراسر آن را برای استاد خواندم و ایشان با ابتهاج آن را تایید کردند.

۵. مقاله «استاد معرفت و دفاع از حریم ولایت»: با توجه به برخی از کم لطفی هایی که نسبت به آثار مرحوم استاد مشاهده شد و برخی به اشتباه تصور کردند که آن چنان که باید و شاید در آثار ایشان از حریم ولایت دفاع نشده است، این مقاله بدین منظور فراهم آمد تا نشان دهد که چنین تلقی ای از عدم امعان نظر به آثار استاد تداعی شده و به حقیقت مرحوم استاد معرفت را آن چنان که ما دیده و شناخته ایم، باید جزو عاشقان به ولایت محسوب کرد.

۶. مقاله «نقد و بررسی کتاب صیانة القرآن من التحریف»: این مقاله نیز به مناسبت برگزاری نکوداشت استاد فراهم شد و نخست در شماره ۴۴ فصلنامه بینات انتشار یافت و پس از ارتحال استاد به مناسبت برگزاری همایش تجلیل از استاد با افزودن بخش نقدها و کاستی های کتاب صیانة القرآن من التحریف، در جلد دوم «معرفت قرآنی» انتشار یافت.

شاید تذکار این نکته خالی از لطف نباشد که دو مقاله پیشگفته را در زمانی کوتاه تا برگزاری نکوداشت استاد، در شرایط مسافرت و در حالی فراهم آوردم که در پی بارش برف بسیار سنگین در شمال و فرو ریختن منزل والد مرحوم، با امکانات محدود و خاموشی روبرو بودم، با این حال با لطف الهی مقالات به فرجام رسید و خلاصه مقاله نخست در روز برگزاری نکوداشت ارایه شد.

۷. مقاله «نقد و بررسی کتاب «التمهید فی علوم القرآن»؛ این مقاله به مناسبت برگزاری همایش تجلیل از استاد معرفت و پس از ارتحال ایشان تدوین یافت و در جلد دوم «معرفت قرآنی» انتشار یافت.

آن چه گفته آمد اگر حکایت از چیزی داشته باشد، حکایت از ارادت و مودت قلبی این ناچیز به استاد گرامی و تقدیر از خلوص و خدمات بی شائبه ایشان است.

آن چه اینک در قالب کتاب حاضر انعکاس یافته، چهار مقاله اخیر است که با باز نگری و اعمال پاره ای از تغییرات و اصلاحات در قالب چهار فصل در اختیار علاقه مندان قرار می گیرد.

در پایان از خداوند متان و مهر گستر به خاطر توفیق به فرجام رسیدن این اثر سپاسگزارم و امیدوارم دعای مرحوم استاد در حق نگارنده مستجاب شود.

علی نصیری

موسسه معارف وحی و خرد

۱۳۹۰/ ۴/ ۲۰

۱۱۰	به اندازه مناسب، به لباس هایتان توجه کنید
۱۱۱	زنان از مردان عشق و محبت می خواهند
۱۱۲	هنگامی که زن‌ها تشنه محبت باشند
۱۱۵	زن به یک سرپرست، شوهر و همدم نیاز دارد
۱۱۶	زن کانون محبت
۱۱۷	عشق رمز بزرگ همسر داری
۱۱۹	به همسرت احترام بگذار

فصل پنجم

۱۲۱	اطلاعات سن بلوغ در مردان
۱۲۳	تغییرات شخصیتی عمیق در دوران بلوغ
۱۲۳	منهیم روانشناسی بلوغ
۱۲۴	ویژگی های دوران نوجوانی
۱۲۵	پسران نوجوان چه می خواهند؟
۱۲۶	بلوغ دیورس در پسران
۱۲۷	علت بلوغ دیورس چیست؟
۱۲۷	بلوغ زودرس در پسران
۱۲۹	بلوغ زودرس جنسی برای پسرها
۱۳۰	علل بلوغ زودرس جنسی در پسرها
۱۳۱	بلوغ چند جنسیتی در پسران
۱۳۱	بلوغ جنسی و هویت جنسی
۱۳۲	اولین مرحله نوجوانی
۱۳۲	آغاز بلوغ جنسی
۱۳۳	بلوغ در پسران
۱۳۳	جهش نمری نوجوانی
۱۳۴	هویت و نقش جنسی
۱۳۴	نشانه های بلوغ در پسران
۱۳۵	علامت و نشانه های مشترک بلوغ
۱۳۵	آهنگ رشد و ثبات شخصیت

فصل ششم

۱۳۷	نکات بهداشتی تناسلی آقایان
۱۳۹	معاینه شخصی بیضه ها
۱۳۹	معاینه جهت کشف سرطان بیضه

۱۳۹	انواع بیضه از لحاظ سلامت
۱۴۱	سلامتی آلت تناسلی
۱۴۲	بهبود ناتوانی در نعوظ

فصل هفتم

۱۴۳	مسائل زناشویی و جنسی مردان
۱۴۵	آیا مردان نیز دوره‌هایی دارند؟
۱۴۶	دلیل خواب آلودگی و سردرد پس از رابطه جنسی
۱۴۷	مردردهای مرتبط با رابطه جنسی
۱۴۸	نکاتی درباره استمناء
۱۴۸	آثار منفی، روحی و جنسی خودارضایی
۱۵۰	راه‌های موقت ترک استمناء
۱۵۰	راه‌های دائم ترک استمناء
۱۵۰	شناخت بیشتر اندام جنسی
۱۵۱	دستگاه تناسلی مرد
۱۵۱	تولید اسپرم، بعد از تغییرات حاصل از بلوغ
۱۵۲	کاهش میل جنسی در مردان
۱۵۲	علل کاهش میل جنسی در مردان
۱۵۳	دلایل مشترک بی‌میلی جنسی
۱۵۴	راهکارهای درمانی کاهش میل جنسی
۱۵۴	درمان انزال دیورس و زودرس
۱۵۵	انزال زودرس
۱۵۶	انزال دیورس
۱۵۷	نقاط تحریک پذیری در زنان
۱۵۸	اختلالات جنسی، شایع‌ترین مشکل
۱۶۰	چرا افراد توانایی جنسی را بسیار مهم تلقی می‌کنند
۱۶۲	شناخت رفتار جنسی
۱۶۴	رضایت در رابطه جنسی

فصل هشتم

۱۶۵	دانستنی‌های باروری آقایان
۱۶۷	راه‌های جلوگیری از باروری در مردان
۱۶۷	۱. بستن لوله‌های اسپرم‌بر (واژکتومی)
۱۶۸	۲. داروی پیشگیری از باروری مردان

۱۶۹	۳. استفاده از اسپرم کش ها
۱۷۰	۴. کاندوم های مردانه
۱۷۱	علل نازایی که به مردان مربوط می شود
۱۷۲	علل نازایی در مردان
۱۷۳	تشخیص علل نازایی مردان
۱۷۳	درمان نازایی مردان

فصل نهم

۱۷۵	راه های سلامت جسم و روح
۱۷۷	الف) راه های سلامت جسم
۱۷۷	مراقبت از نقاط مهم
۱۷۷	۱. آبرو
۱۷۷	۲. ناخن
۱۷۸	۳. پوست
۱۷۸	۴. پا
۱۷۸	۵. موی بینی و گوش
۱۷۸	۶. دندان
۱۷۹	۷. کمر
۱۷۹	پاکیزگی حتی در منزل
۱۸۰	نکاتی در رعایت بهداشت پوست و مو
۱۸۲	چرا زیاد می خورید
۱۸۳	راهنمایی های مفید برای وزن کم کردن
۱۸۴	به حد کافی بخورید و لاغر بمانید
۱۸۵	ب) راه های سلامت روح
۱۸۵	جسم و روان خود را چگونه پاکسازی کنیم؟
۱۸۶	احساس سلامت جسمی را گسترش دهید!
۱۸۷	به زبان بدن تان اعتماد کنید
۱۸۸	دستور العمل نشاط روحی
۱۸۹	ورزش باعث درک جسم و سلامتی روح

فصل دهم

۱۹۱	انواع بیماری های خاص مردان
۱۹۳	بیماری های مقاربتی
۱۹۵	سوزاک

۱۹۵	سفلیس
۱۹۵	کلامدیا
۱۹۵	انواع ویروس‌ها
۱۹۵	ویروس تبخال انسانی
۱۹۶	ویروس تبخال دستگاه تناسلی
۱۹۶	ویروس هیپاتیت
۱۹۶	زگیل آلت تناسلی
۱۹۷	شکستگی آلت تناسلی مردان
۱۹۸	درمان شکستگی آلت
۱۹۸	سرطان بیضه
۱۹۹	علت سرطان بیض چیست؟
۲۰۰	نشانه‌های سرطان بیضه
۲۰۰	سرطان پروستات
۲۰۱	علائم هشدار دهنده سرطان پروستات
۲۰۲	علت ابتلاء به سرطان پروستات
۲۰۳	عقوت‌های آمیزشی در مردان
۲۰۴	۱. تبخال ناحیه تناسلی
۲۰۵	۲. زگیل تناسلی
۲۰۵	۳. عفونت سوزاک
۲۰۵	۴. عفونت ایدز
۲۰۶	۵. التهاب مجرای خروج ادرار
۲۰۶	۶. عفونت شپش عانه
۲۰۶	بالانیت (التهاب سر آلت تناسلی)
۲۰۷	واریکوسل
۲۰۷	عامل ایجاد بیماری واریکوسل
۲۰۷	علائم ایجاد بیماری واریکوسل
۲۰۸	علائم و عوارض بیماری واریکوسل
۲۰۸	عوارض واریکوسل
۲۰۹	اختلالات نعوظی مردان
۲۱۴	منابع و مأخذ